

संस्कृतभारती - उत्तरतमिल्नाडु
गीतासोपानम्/दीक्षा/भाषाप्रवेशः - द्वितीयभागः

नाम - _____

अङ्का: 75

(Full Name in English) _____ कालावधि: होरात्रयम्

Regn. No. - _____ दूरवाणीसंख्या _____

वास-प्रदेशः (Res. Area) _____

आषाढः - विलम्बिसंवत्सरः

जूले -2019

अ) अधोदत्तानां वाक्यानि परिशील्य शुद्धं (✓) वा अशुद्धं (✗) सूचयत । (पञ्च एव) (5)

१. क्रियापदस्य मूलं धातुः।	(✓)
२. 'महती वृष्टिः' इत्यत्र 'महती' अव्ययम् ।	(✗)
३. 'कासुचित्', 'कासुचन' – एतयोः अर्थः समानः ।	(✓)
४. छात्रः पाठं लिखन् चिन्तयति ।	(✓)
५. भवत्या प्रश्नाः प्रष्टव्याः।	(✓)
६. वयं निश्चयेन एवं कर्तुं शक्यते ।	(✗)
७. मया संस्कृतं पठेयम् ।	(✗)

आ) इतरवचनद्वयम् लिखत (5)

१. धनुषे	<u>धनुर्याम्</u>	<u>धनुर्यः</u>	
२.	<u>आत्मना</u>	<u>आत्मन्याम्</u>	आत्मभिः
३.	<u>सुहृदः</u>	<u>सुहृदोः</u>	सुहृदाम्
४.	<u>आशिषम्</u>	<u>आशिषौ</u>	<u>आशिषः</u>
५.	<u>दिशि</u>	<u>दिशोः</u>	दिक्षु

इ) कोष्टके दत्तपदस्य उचितरूपेण रिक्तस्थानं पूरयत (5)

१. अर्जुनः कृष्णं (कृष्णः) प्रति वदति ।

२. (युद्धं) _____ पूर्व कृष्णः सन्धिनिमित्तं गच्छति । यद्भात्

३. पाण्डवेषु _____ (२) भीमः । द्वितीयः

४. यदि छात्राः अभविष्यन्, तर्हि शिक्षकः _____ (पाठ) । अपाठयिष्यत्

५. सेविकया गृहकार्यं _____ (कृ - भूतकालः) । अक्रियत

ई) पञ्चानां प्रश्नवाक्यानि लिखत । (5)

कस्य	१. रामः <u>हनुमतः</u> स्वामी ।	२. <u>अस्यां</u> मम महान् आदरः अस्ति ।	कस्यां
कुत्रं	३. अर्जुनः विषादेन <u>रथोपस्थे</u> उपाविशत् ।	४. गुरुः <u>कांश्चित् छात्रान्</u> पाठ्यन् अस्ति ।	कान्
कं	५. दूतः <u>राजानं</u> विशेषवार्ता प्रेषितवान् ।	६. <u>जिज्ञासवः</u> गुरुन् सेवन्ते ।	के

उ) योजयत (10)

१. ऋते	ऋषयः २	
२. प्रसिद्धाः	द्विकर्मकक्रियापदम् ४	
३. कस्मिंश्चित्	तिथौ ५	
४. पृच्छति	लेखनीये ८	
५. चतुर्थ्यां	शिष्यम् १०	१. प्राणी
६. पश्यति	विना १	२. वियत्
७. गच्छन्त्यः	बालिका ९	३. पयः
८. काव्ये	महिलाः ७	४. विद्यार्थी
९. पठन्ती	परस्मैपदि-क्रियापदम् ६	५. मिष्क्
१०. वन्दमानम्	गृहे ३	६. वणिक्
		७. सरित्

ऊ) अधोदत्तानां पञ्चानां शब्दानां समानार्थ-हलन्तशब्दान् लिखत । (5)

१. मृगः २. आकाशः ३. वारि ४. छात्रः ५. वैद्यः ६. व्यापारी ७. नदी

ऋ) अधोदत्तानां धातूनां क्रियापदम् उपयुज्य वाक्यानि रचयत । (पञ्चानामेव) (5)

१. नी २. कृ ३. घ्रा ४. रक्ष ५. त्यज् ६. गा ७. दृश्

लृ) विवृणोतु (द्वयोः एव)

१. बहुविद्वास्तु सदा कल्याणसिद्धयः।

१. महिला कूपात् जलं नयति । (5)
२. सज्जनाः सर्वदा सत्कार्यं कुर्वन्ति ।
३. महिला: पुष्पाणि जिघन्ति ।
४. देवः भक्तान रक्षति ।
५. गरुकृपया अहं दुष्टचिन्तनं त्यजामि ।
६. शवः सभायां मम सहोदरी गायिष्यति ।
७. मम पुत्रः रात्रौ दूरदर्शनं पश्यति ।

२. वज्ञादपि हि वीराणां चित्तरत्नमखण्डितम् ।
३. क्षणशः कणशश्चैव विद्यामर्थं च साधयेत् ।
४. क्रियासिद्धिः सत्त्वे भवति महतां नोपकरणे ।

ए) तात्पर्य लिखत । (द्वयोः एव) (5)

१. उद्यमः साहसं धैर्यं बुद्धिः शक्तिः पराक्रमः ।
षडेते यत्र वर्तन्ते तत्र देवः सहायकृत् ॥
२. पृथिव्यां त्रीणि रत्नानि जलमन्नं सुभाषितम् ।
मूढैः पाषाणखण्डेषु रत्नसंज्ञा विधीयते ॥
३. न कश्चिदपि जानाति किं कस्य श्वो भविष्यति ।
अतः श्वः करणीयानि कुर्यादद्यैव बुद्धिमान् ॥
४. शत्रावप्युचितं कार्यम् आतिथ्यं गृहमागते।
छेतुः पार्श्वगतां छायां नोपसंहरते द्रुमः ॥

ऐ) यथा निर्देशं वाक्यानि परिवर्त्य लिखत । (10)

१. वयं क्षोकान् पठामः (कर्मणि) । अस्माभिः श्लोकाः पठ्यन्ते ।
२. अहं गानं शृणुयाम् (तव्यत् / अनीयर्) । मया गानं श्रोतव्यम् ।
३. सैनिकेन युद्धं करणीयम् (कर्तारि) । सेवकः यद्धं कुर्यात् ।
४. सीता पुष्पं चिनोति (तव्यत् / अनीयर्) । सीतया पुष्पं चेतव्यम् ।
५. एषा वृक्षान् पश्यति (कर्मणि) । एतया वृक्षाः दृश्यन्ते ।
६. गणेशः मोदकानि खादितवान् (कर्मणि) । गणेशेन मोदकानि खादितानि ।
७. शिवः नृत्यति । शिवः डमरुं वादयति (शतृ-प्रत्ययान्तं रूपम्) । शिवः नृत्यन् डमरुं वादयति ।
८. बालिकाः सन्तोषेण हसन्ति (भावेप्रयोगः) । बालिकाभिः सन्तोषेण हस्यते ।
९. भवान् सेवते (शानच्-प्रत्ययान्तं रूपम्) । भवान् सेवमानः ।
१०. सिंहाः गर्जन्ति (भावेप्रयोगः) । सिंहैः गर्ज्यते ।

ओ) विवृणोतु । (द्वौ एव) (10)

१. उपपदविभक्तयः २. स्थालीपुलकन्यायः ३. भावेप्रयोगस्य नियमाः

औ) कथां पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत ।

(10)

एकदा राजधानीं प्रति कश्चन संन्यासी आगतः । सः आसीत् सर्वेषाम् आदरपात्रम् । तस्य देशस्य राजा युद्धार्थं राजधानीतः निर्गतः आसीत् । केभ्यश्चित् दिनेभ्यः परं विजयं प्राप्य स्वराज्यं प्रत्यागतवता राजा तस्य संन्यासिनः कीर्तिः श्रुता । सः महता वैभवेन रत्नानि सुवर्णभूषणानि स्वीकृत्य संन्यासिनः कुटीरं प्रति अगच्छत् ।

तदवसरे जनानाम् उपदेशे रतः संन्यासी महाराजं दृष्टवापि तस्य स्वागतविषये विशेषा आस्था न दर्शिता । प्रतीक्षारतः महाराजः उत्साहेन स्वेन आनीतानि आभूषणानि संन्यासिनः पुरतः स्थापितवान् । किन्तु संन्यासी तत्र दृष्टिपातमपि न कृतवान् । प्रत्युत महाराजाय स्वसविधे विद्यमानां रोटिकां दत्तवान् । सा रोटिका नितरां दृढा आसीत् इत्यतः महाराजः तां खादितुं नैव शक्तवान् । एतद् दृष्ट्वा संन्यासी महाराजम् उत्कवान् – “महाराज ! यथा एषा रोटिका भवते निरूपयोगिनी, तथैव भवता आनीता सम्पत्तिः मह्यम् अपि । यद् अस्मभ्यम् उपयोगि स्यात् तदेव ग्रहणीयम्” इति । एतत् श्रुत्वा महाराजः नितरां लज्जितः । संन्यासिनः वचनात् तस्य अहङ्कारः चूर्णीभूतः ।

गमनार्थम् उद्युक्तः महाराजः संन्यासिनं नमस्कृतवान् । आशीर्वचनम् उक्त्वा संन्यासी कुटीरस्य द्वारपर्यन्तं तं प्रापयितुम् आगतवान् । एतेन विस्मितः महाराजः तं पृष्ठवान् -“महात्मन् ! यदा अहम् अत्र आगतः तदा भवान् मयि उपेक्षाभावं प्रदर्शितवान् । किन्तु अधुना गमनसमये आदरेण स्वयम् उत्थाय आगतवान् । एवं किमर्थम् ?” इति ।

तदा संन्यासी उत्कवान् -“महाराज ! अहं राजा अस्मि, विशिष्टसामर्थ्यवान् च अस्मि इति अहङ्कारः भवति आसीत् आगमनसमये । अतः विशेषादरः न दर्शितः मया । किन्तु अधुना अहङ्कारविरहितः अस्ति भवान् । एतादृशः राजा एव प्रजापालने समर्थः भवितुम् अर्हति । तादृशस्य जने आदरप्रदर्शनं मम धर्मः । तदर्थम् आप्रच्छनाय अत्र आगतम्” इति ।

१. कथायां विद्यमानान् ४ हलन्तशब्दान् चित्वा लिखत । (२)
२. उपपदविभक्तेः उदाहरणद्वयं गद्यांशतः चित्वा लिखत । (२)
३. संन्यासी कुत्र आगतः ? सः कीदृशः ? (२)
४. संन्यासिने महाराजः किम् आनीतवान् ? (१)
५. संन्यासिना दत्तं वस्तु महाराजः केन कारणेन न गृहीतवान् ? (१)
५. राजः स्वागतविषये उपेक्षायाः आप्रच्छनविषये आदरस्य च कारणं किम् ? (२)

शुभम्